

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan kuulemistilaisuus 21.10.2025

HE 118/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle terveydenhuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

THL toteaa, että hallituksen esitys oppivelvollisuusikäisten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja Puolustusvoimien kutsuntojen ennakkoterveystarkastuksen yhdistämisestä ja yhdistetystä digitaalisesta terveystarkastuksesta on kannatettava. Uudistus vähentää päällekkäistä työtä, mahdollistaa resurssien tarpeenmukaisen kohdentamisen ja tukee palvelujen yhdenmukaista toteutusta.

THL näkee, että tarkastusten yhdistäminen on hyödyllistä myös tarkastusten laadun ja kattavuuden parantamiseksi sekä nuorten yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Uudistuksella lisätään myös nuorten miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, kun koko ikäluokalle tarjotaan saman sisältöiset terveystarkastukset.

THL pitää tärkeänä, että sähköisen terveystarkastuksen avulla tunnistetaan ne opiskelijat, jotka tarvitsevat opiskeluterveydenhuollon tai muun toimijan tukea heti opiskelujen ensimmäisenä vuonna. Nyt säädettävän sähköisen terveystarkastuksen sisältö on laadittu THL:n ja Puolustusvoimien terveydenhuollon asiantuntijoiden yhteistyönä. Kyselyn sisältö perustuu ”Puolustusvoimien kysely terveydentilan selvittämiseksi” ja ”THL:n opiskeluterveydenhuollon esitietolomake toiselle asteelle” kyselylomakkeiden yhdistämiseen ja digitalisoimiseen. Kyselyn vastauksista muodostuu terveydenhuollon ammattihenkilölle pohjatietoa hänen arvioidessaan terveystarkastuksen kiireellisyyttä ja tarvittavia toimenpiteitä.

THL kuitenkin näkee, että sen ja muiden toimijoiden resursseja ei ole riittävästi arvioitu tai huomioitu. 70 a §:n mukainen sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja terveystarkastuksen tarpeen päättelyn määrittely on laitokselle uusi tehtävä. THL:n esitetään huolehtivan sähköisen terveystarkastuksen teknisen toteutuksen maksutta hyvinvointialueiden käyttöön. Sähköisen terveystarkastuksen kehittämis- ja ylläpitovaiheen kustannuksiin liittyy runsaasti epävarmuustekijöitä. THL arvioi, että terveystarkastuksen kehittämis- ja ylläpitokustannukset voi olla merkittävästi esityksessä arvioitua suuremmat.

Kustannusarviossa ei myöskään ole huomioitu hyvinvointialueille ja muille kansallisille toimijoille aiheutuvia kustannuksia.

Kansallisista tietojärjestelmäpalveluista irrallinen toteutus ei ole kansallisen sote-tiedonhallinnan periaatteiden mukaista. THL ehdottaa uudistuksen toimeenpanoaikataulun muuttamista siten, että sähköinen terveystarkastus voitaisiin toteuttaa osana kansallisia Kanta-palveluita. Terveystarkastusten sisällöllinen yhdistäminen on mahdollista toteuttaa hallituksen esityksessä suunnitellussa aikataulussa.

Em. liittyen THL katsoo, että esityksestä pitäisi tehdä tiedonhallintalain (906/2019) mukainen arviointi tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntämistä, yhteentoimivuutta ja tietoturvallisuutta varten. Se edellytetään silloin, kun arvioidulla muutoksella on merkittäviä taloudellisia tai toiminnallisia vaikutuksia tiedonhallintaan tai toimintaan taikka muutos koskee julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen rajapintojen tietorakenteiden olennaisia muutoksia.

THL pitää sähköisen terveystarkastuksen kehittämisen ja käyttöönoton aikataulua erittäin kireänä. THL on myös itsenäisesti vastuussa hankinnan laillisuudesta, mikä pitää ottaa huomioon toteutuksessa ja sen aikataulussa.

Kouluterveydenhuollossa opettaja antaa laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 arvionsa oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Tähän tarvittavasta suostumuksesta puuttuu vaihtoehtona päätöskykyisen alaikäisen itse antama suostumus esityksissä terveydenhuoltolaiksi (15a §) ja asetukseksi neuvolapalveluista ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta (5 §). Jo tällä hetkellä tähän käytettävässä kansallisessa lomakkeessa (THL & OPH) edellytetään arvion pyytämiseen 8. luokan oppilaan omaa suostumusta.

Lisäksi asetuseruonnoksen 5 § mainitaan, että laajaan terveystarkastukseen ”voidaan sisällyttää” opettajan arvio. Nykysäädöksissä asia on ilmaistu velvoittavammin, muodossa ”sisällytetään”. THL pitää tärkeänä, että arvio on jatkossakin selkeästi velvoittavassa muodossa eikä vapaavalintaisena toimintatapana, joka johtaisi alueelliseen vaihtelevuuteen monialaisessa työssä ja siten eriarvoisuuteen palvelun sisällössä ja laadussa.

Samassa asetuseruonnoksen pykälässä (5 §) olevat tarkastusten ajankohdat on korjattava kesällä lausuntokierroksella olleen perustelumuistioluonnoksen mukaiseksi eli muotoon ”terveydenhoitajan tarkastus ...luokilla 2, 3, 4, 6, 8 ja 9. Laaja terveystarkastus toteutetaan luokilla 1, 5 sekä 7. ja 8. luokkien yhdistelmänä terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyönä.” Perustelumuistion ja muutoksia valmisteleen asiantuntijaryhmän mukaan terveydenhoitajan tulisi tavata oppilaan huoltajat heti yläkoulun alkaessa ja tämä olisi ensimmäinen osa yläkoulun laajaa terveystarkastusta. THL katsoo, että esitetty muutos tukee huoltajien osallistumista terveystarkastukseen ja edistäisi yläkoulun aloitukseen liittyvien huolien ja tuen tarpeiden esiintuloa oikea-aikaisesti. Palvelujen toteutumisen seurannan ja valvonnan näkökulmista tarkastusajankohtien täsmällinen ilmaisu pykälässä on välttämätöntä.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Piia Aarnisalo